

บทที่ 2

การศึกษาสภาพทั่วไป และ การดำเนินงาน ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย

ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย เป็นหน่วยงานหนึ่งของ สภากาชาดไทย จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการโลหิต ซึ่งเป็นงานระดับชาติ โดยถือหลักปฏิบัติว่า จะรับบริจาคโลหิตจากผู้มีจิตศรัทธา เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ป่วยที่ต้องการ โลหิตในโรงพยาบาลต่าง ๆ โดยไม่คิดมูลค่าใด ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่แยกส่วนประกอบของโลหิต และ พลาสมาออกเป็นส่วนที่สำคัญต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้รักษาโรคที่เกี่ยวกับโลหิต และมีการแปรรูปโลหิตที่เหลือใช้ โดยการทำแห้งและนำไปจัดเก็บไว้เพื่อใช้ทำการรักษาโรคบางอย่างต่อไป อีกทั้งยังมีการวิจัยทางด้านโลหิตวิทยา และเพื่อให้งานด้านการบริการโลหิต สามารถขยายไปสู่ส่วนภูมิภาค ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ได้ช่วยสนับสนุน และ ให้คำแนะนำเหล่ากาชาดจังหวัดต่าง ๆ ให้พิจารณา เปิดสาขาบริการโลหิตขึ้นในเหล่ากาชาด โดยอาศัยความร่วมมือจากกระทรวงมหาดไทย สาขาบริการโลหิต จะทำหน้าที่เช่นเดียวกับ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ในการจัดหาโลหิตให้เพียงพอแก่ความต้องการ ของคนไข้ในจังหวัดนั้น ๆ ถ้ามีโลหิตเหลือจะจัดส่งให้จังหวัดใกล้เคียงซึ่งมีโลหิตไม่เพียงพอ

ปัจจุบัน ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ มีสาขาทั้งหมด 143 แห่ง เป็นสาขาที่อยู่ในกรุงเทพฯ 6 แห่ง นอกจากนั้น เป็นสาขาที่อยู่ในต่างจังหวัด

2.1 ประวัติของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ

งานบริการโลหิต ได้เริ่มกิจการอย่างเป็นทางการ เมื่อ 18 มกราคม 2495 ซึ่งเป็นวันที่กรรมการสภากาชาดไทย มีมติให้ตั้งแผนกบริการโลหิตขึ้นในกองวิทยาศาสตร์ เพื่อสนองข้อเสนองานของกาชาดสากลที่จะให้มี การบริการโลหิตขึ้นประจำแต่ละชาติ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2496 ราชสกุลรังสิต ได้บริจาคเงินสร้างตึกรังสิตานุสรณ์ เพื่อใช้เป็นตึกบริการโลหิต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดตึก เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2496

ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 ได้มีมติจากคณะรัฐมนตรี ให้ยกฐานะแผนกบริการโลหิตขึ้นเป็นกองวิทยาศาสตร์ เป็นศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ

ในปี พ.ศ. 2511 รัฐบาลได้ตั้งงบประมาณ เพื่อเป็นค่าก่อสร้างอาคารชั้นเดียว และเครื่องเรือน รวมมูลค่า 6,100,000 บาท โดยมีสถาปนิกจากศูนย์บริการโลหิต เมือง Montpellier ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศส ชื่อ Monsieur Picard เป็นผู้ออกแบบ โดยมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดอาคาร เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2512

ในปี พ.ศ. 2520 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณผ่านทางกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 14,000,000 บาท เพื่อสร้างอาคารอีกหลังหนึ่ง เป็นอาคาร 4 ชั้น เพื่อใช้ในการบริการโลหิต โดยเป็นสถานที่ผลิต พลาสมาแห้ง และ แยกส่วนประกอบของพลาสมา อาคารหลังนี้ได้วางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2520 และดำเนินการก่อสร้างเสร็จสิ้นในปลายปี พ.ศ. 2522

2.2 บทบาทและหน้าที่ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ

2.2.1 จัดหาโลหิต และ ส่วนประกอบของโลหิต เพื่อให้บริการแก่โรงพยาบาลต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง

2.2.2 จัดทำอุปกรณ์การเจาะเก็บโลหิต เช่น ขวดน้ำยา A.C.D. และ C.P.D. ใช้ในกิจการของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และจำหน่ายแก่ สาขาบริการโลหิตทั่วประเทศ

2.2.3 ผลิตน้ำยาตรวจหมู่โลหิต เพื่อใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วประเทศ

2.2.4 ผลิตผลิตภัณฑ์จากพลาสมา ได้แก่ อัลบูมิน , อิมมูโนโกลบูลิน

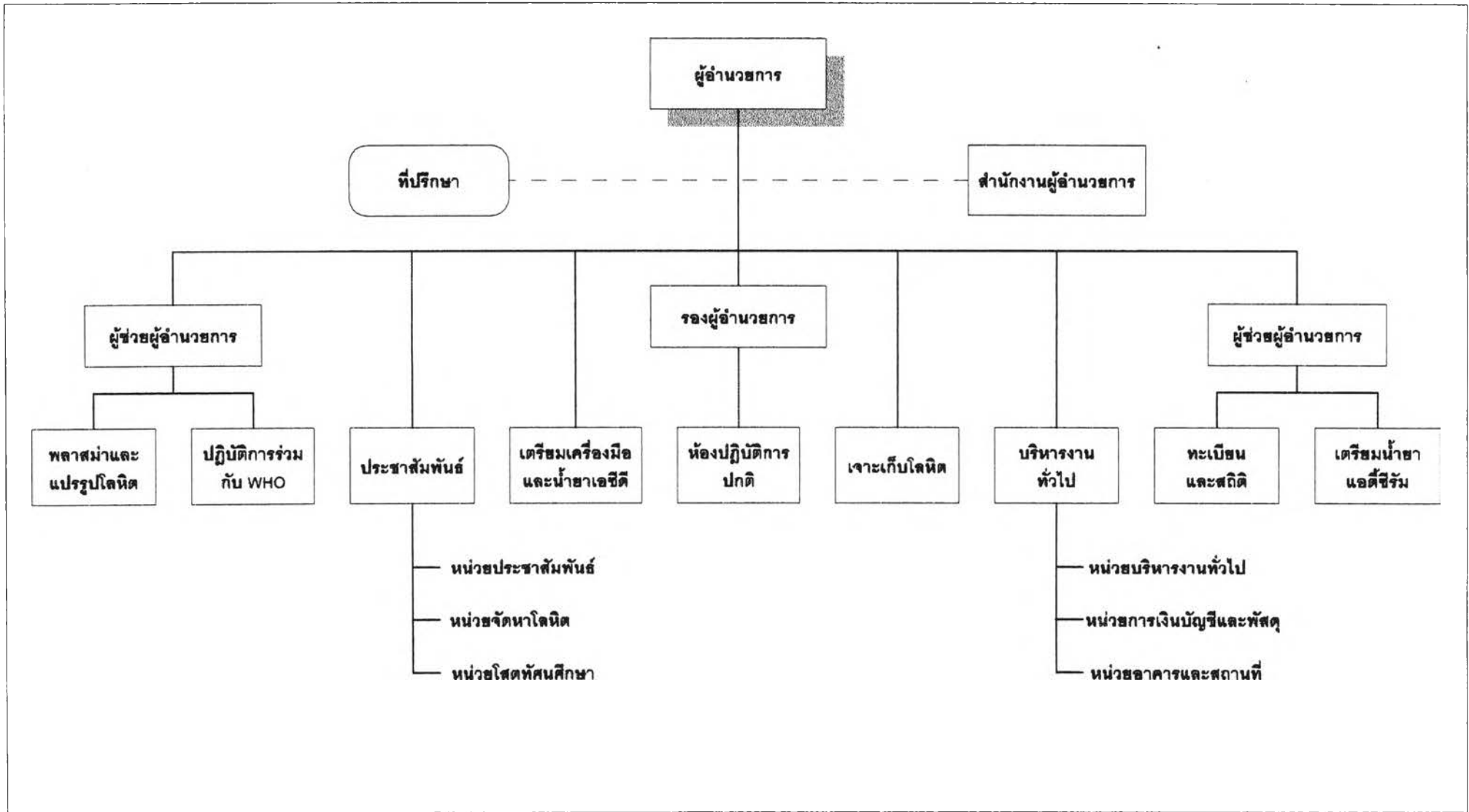
2.2.5 จัดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสาขาบริการโลหิต ทั่วประเทศ

2.2.6 ช่วยเหลือธนาคารโลหิต ของโรงพยาบาลต่าง ๆ ในด้านการตรวจสอบหมู่โลหิต ที่มีปัญหา และ การจัดหาหมู่โลหิตพิเศษ

2.2.7 การจัดการฝึกอบรมระยะสั้นแก่บุคลากร ที่ปฏิบัติงานทางธนาคารโลหิต

2.3 การบริหารงาน ของ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ

ในด้านการบริหารงานปัจจุบัน ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ประกอบไปด้วย สำนักผู้อำนวยการ , แผนกบริหารงานทั่วไป , แผนกประชาสัมพันธ์ และ จัดหาผู้บริจาคโลหิต , แผนกเจาะเก็บโลหิต , แผนกทะเบียนและสถิติ , แผนกพลาสมาและแปรรูป , แผนกเตรียมน้ำยาแอนติซีรัม , แผนกเตรียมเครื่องมือและน้ำยา เอ.ซี.ดี , แผนกห้องปฏิบัติการปกติ , แผนกห้องปฏิบัติการร่วมกับองค์การอนามัยโลก โดยมีแผนผังการแบ่งส่วนงานดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 : แผนผังโครงสร้างองค์กรของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย

2.3.1 สำนักงานผู้อำนวยการ เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเป็นการภายใน ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ประเมินผลงานเพื่อการวางแผนพัฒนา ตลอดจนประสานงานระหว่างผู้บริหารและหน่วยปฏิบัติการต่าง ๆ รวมทั้งติดต่อกับหน่วยงานต่างประเทศ และการส่งเสริมวิชาการโดยมีขอบเขตและทำหน้าที่ดังนี้

1. งานเลขานุการผู้อำนวยการ ทำหน้าที่นัดหมาย ติดต่อกับ ประสานงานระหว่างผู้อำนวยการกับแผนกต่าง ๆ ภายในศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และระหว่างผู้อำนวยการกับบุคคลภายนอก อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการ ร่างหรือพิมพ์จดหมาย ซึ่งเป็นงานเฉพาะกิจหรือรีบด่วนตามคำสั่งของผู้อำนวยการ

2. งานวิเทศสัมพันธ์ ทำหน้าที่รับผิดชอบประสานงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ ร่างจดหมายโต้ตอบภาษาต่างประเทศ อำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ในการเดินทางไปประชุม ฝึกอบรมที่ต่างประเทศ ซึ่งไม่ใช่การดำเนินการทางพิธีศุลกากร หรือการเงิน ซึ่งเป็นหน้าที่ของแผนกบริหารงานทั่วไป

3. งานวิเคราะห์ ประเมินผลและวิจัยสถาบัน ทำหน้าที่รวบรวมรายงานและวิเคราะห์รายงานที่ได้รับจากแผนกปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อการวางแผนของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ซึ่งได้แก่ การวางแผนและวิเคราะห์อัตรากำลัง การวางแผนและวิเคราะห์งบประมาณ การประเมินประสิทธิภาพของบุคลากร การคำนวณค่าใช้จ่ายต่อหน่วยในการผลิตหรือต่อหน่วยบริการ ติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ และวิจัยสถาบัน

4. งานส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ ทำหน้าที่จัดประชุม อบรม และสัมมนาต่าง ๆ จัดทำวารสารทางวิชาการ ตลอดจนจัดหาและเก็บรักษา ให้บริการสิ่งพิมพ์ของห้องสมุด และการให้บริการค้นคว้าเอกสารอ้างอิงจากห้องสมุดแพทย์อื่น

5. งานเฉพาะกิจอื่น ๆ ซึ่งผู้อำนวยการมอบหมาย

2.3.2 แผนกบริหารงานทั่วไป เดิมชื่อแผนกธุรการ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นแผนกบริหารงานทั่วไปตามข้อบังคับสภาอากาศไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 49) พุทธศักราช 2536 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2536 โดยมีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ แบ่งงานออกเป็น 3 หน่วยงานดังนี้

1. หน่วยบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่รับผิดชอบงานสารบรรณ การเจ้าหน้าที่ และ ยานพาหนะ

2. หน่วยการเงิน บัญชีและพัสดุ มีหน้าที่รับผิดชอบการเงิน งบประมาณ การจัดซื้อและพัสดุ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโลหิต ตลอดจนงานสาขาบริการโลหิตแห่งชาติ

3. หน่วยอาคารสถานที่ มีหน้าที่รับผิดชอบในงานช่างทุกประเภท งานซ่อมบำรุงรักษา อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องจักรและอาคารสำนักงาน ตลอดจนงานสวนและรักษาความปลอดภัย

2.3.3 แผนกประชาสัมพันธ์และจัดหาผู้บริจาคโลหิต มีหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินงานติดต่อสื่อสารไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีในอันที่จะชักจูงให้กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติตาม คือบริจาคโลหิตและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของโลหิตอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้นำเสนอกิจกรรมและความก้าวหน้าต่าง ๆ รายงานให้สื่อมวลชนรับทราบ ทั้งด้านสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมไปถึงการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ซึ่งใช้ทั้งในการเผยแพร่ความรู้และใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังต้องทำหน้าที่ติดต่อผู้บริจาคโลหิตหมู่พิเศษ จัดอบรมสัมมนาให้กับผู้ที่กำลังสำคัญในการจัดหาโลหิต จัดโครงการรณรงค์เฉพาะกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพิ่มความสำคัญและให้ความร่วมมือในการบริจาคโลหิตเพิ่มขึ้น แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 หน่วยงานคือ

1. หน่วยประชาสัมพันธ์
2. หน่วยจัดหาโลหิต
3. หน่วยโลหิตศึกษา

2.3.4 แผนกเตรียมเครื่องมือและน้ำยา เอ.ซี.ดี. มีหน้าที่จัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ น้ำยาเก็บโลหิตและน้ำยาอื่น ๆ ที่ใช้ในห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ โดยแบ่งงานต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ผลิต-จ่าย น้ำยาป้องกันการแข็งตัวของโลหิต สำหรับเก็บโลหิตเพื่อใช้ในกิจการของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และสาขาบริการโลหิตทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด
2. ผลิต-จ่าย น้ำกลั่น สำหรับใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และใช้ในห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ
3. ผลิตน้ำยาต่าง ๆ สำหรับใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และจ่ายให้สาขาบริการโลหิต
4. ผลิต-จ่าย ชุดเจาะโลหิต สำหรับใช้ในกิจการของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และสาขาบริการโลหิต
5. เตรียมอุปกรณ์ปราศจากเชื้อสำหรับใช้ในการเจาะเก็บโลหิตและแผนกต่าง ๆ
6. ทำการฆ่าเชื้อเครื่องมือที่ใช้เฉพาะในแผนกต่าง ๆ

7. ควบคุมมาตรฐานผลผลิตในแผนกต่าง ๆ ทั้ง Inprocess และ Finished Product

8. จัดเตรียมเครื่องมือ เครื่องใช้ สำหรับออกหน่วยเคลื่อนที่ในการออกมารับบริจาคโลหิตนอกสถานที่

9. งานอื่น ๆ อบรมนักศึกษาวิทยาศาสตร์การแพทย์ และเจ้าหน้าที่วิทยาศาสตร์การแพทย์ จ่ายยาให้เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ รับขวดคืนจากโรงพยาบาลที่มาเบิกโลหิต โดยนำมาล้างและฆ่าเชื้อโรค เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่และอื่น ๆ

2.3.5 แผนกเจาะเก็บโลหิต มีหน้าที่เจาะเก็บโลหิตทั้งภายในและภายนอกสถานที่ ดังนี้

1. การเจาะเก็บโลหิตภายในสถานที่ เจาะเก็บโลหิตจากประชาชนทั่ว ๆ ไปทุกสาขาอาชีพที่มีจิตศรัทธา เดินทางมาบริจาค ณ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ โดยปฏิบัติงานทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ ในรอบปีจะหยุดเฉพาะวันที่ 1 มกราคม โดยรับโลหิตเฉลี่ยประมาณวันละ 350 ยูนิต

วันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 8.00 - 16.30 น.

วันเสาร์และวันหยุดราชการอื่น ๆ เวลา 8.00 - 12.00 น.

วันอาทิตย์ เวลา 12.00 - 16.00 น.

2. การเจาะเก็บโลหิตภายนอกสถานที่ จัดหน่วยเคลื่อนที่ออกมารับโลหิตภายนอกสถานที่ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ทุกวันรวมทั้งวันหยุดราชการ โดยมีผู้ประสานงานติดต่อนัดหมาย เช่น หน่วยราชการต่าง ๆ ทหาร ตำรวจ สถาบันการศึกษา วัด รัฐวิสาหกิจ โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า และหน่วยที่ไม่มีผู้ประสานติดต่อ เช่น สนามหลวง ตลาดนัดจตุจักร มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภายนอกสถานที่ แบ่งเป็น 7 ทีม มีรถยนต์ใช้ในการออกหน่วยเคลื่อนที่จำนวน 20 คัน

รถเคลื่อนที่ขนาดใหญ่ รับบริจาคโลหิตภายในรถ จำนวน 6 คัน

รถเคลื่อนที่ขนาดกลาง จำนวน 5 คัน

รถเคลื่อนที่ขนาดเล็ก จำนวน 6 คัน

รถตู้เย็นเก็บโลหิต จำนวน 3 คัน

นอกจากงานเจาะเก็บโลหิตแล้ว ทางแผนกได้รับมอบหมายให้ร่วมรับผิดชอบในโครงการผลิตเซรุ่มป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (HRIG) โดยทำหน้าที่ฉีด (Rabies Vaccine) ให้ผู้บริจาคโลหิตที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ

2.3.6 แผนกห้องปฏิบัติการปกติ ทำหน้าที่ตรวจโลหิตทุกขวด เพื่อให้ได้โลหิตที่ปลอดภัยที่สุด ก่อนจะนำไปจ่ายรักษาผู้ป่วย

2.4.7 แผนกห้องพลาสมาและแปรรูปโลหิต มีหน้าที่ดังนี้

1. เตรียม-จ่าย ส่วนประกอบของโลหิตให้กับโรงพยาบาลรัฐบาลและเอกชน
2. ผลิต-จ่าย ผลิตภัณฑ์ของโลหิต (Albumin, HBIG, HRIG) ให้กับโรงพยาบาลรัฐบาลและเอกชน
3. ควบคุมมาตรฐาน Inprocess ของผลิตภัณฑ์โลหิต
4. อบรมนักศึกษาวิทยาศาสตร์การแพทย์ เจ้าหน้าที่วิทยาศาสตร์การแพทย์ และเจ้าหน้าที่ของธนาคารเลือดของโรงพยาบาลทั่วประเทศ

2.3.8 แผนกห้องปฏิบัติการร่วมกับองค์การอนามัยโลก มีหน้าที่ตรวจโลหิตเพื่อยืนยันผลการตรวจเดิม หรือตรวจเพิ่มเติมแก่แผนกห้องปฏิบัติการปกติ ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และธนาคารเลือดของโรงพยาบาลทั่วประเทศ รับผิดชอบพลาสมา และเกร็ดเลือดจากผู้บริจาครายเดียว การตรวจ กรองแอนติบอดี ต่อ HLA และเกร็ดเลือดจากการตรวจเลือด และดูแลสุขภาพผู้บริจาคโลหิตที่เป็นพาหะของไวรัสตับอักเสบนิดบีและซี

2.4.9 แผนกเตรียมน้ำยาแอนติซีรั่ม ทำหน้าที่เตรียมน้ำยาตรวจหมู่โลหิต เพื่อใช้ในกิจการของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และจำหน่ายให้โรงพยาบาลรัฐบาลและเอกชน รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ สำหรับการศึกษาราคาทุน ซึ่งมีทั้งหมด 8 ชนิดคือ

1. Anti-A (Polyclonal และ Monoclonal)
2. Anti-B (Polyclonal และ Monoclonal)
3. Anti-AB (Polyclonal และ Monoclonal)
4. Anti-A₁ (Lectin)
5. Anti-H (Lectin)
6. Anti Human Globulin Serum , Coombs , A.H.S. (Rabbit)
7. Anti- M (Rabbit)
8. Anti- N (Rabbit)

นอกจากนี้ ได้รับมอบหมายให้เตรียม Standard A Cell และ B Cell , Screening O Cell (O₁ และ O₂) และ Panel Cell เพื่อใช้ในห้องปฏิบัติการในศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และโรงพยาบาลต่าง ๆ ที่ต้องการ

2.3.10 แผนกทะเบียนและสถิติ มีหน้าที่ทำทะเบียนผู้บริจาคโลหิต ที่บริจาคโลหิตให้กับศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ทั้งในและนอกสถานที่ รวบรวมสถิติเกี่ยวกับการรับบริจาคโลหิตและการจ่ายโลหิตของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และของสาขาบริการโลหิตแห่งชาติ รวมทั้งสถิติต่าง ๆ ที่หน่วยงานอื่น ๆ ขอมมา ดูแลและพัฒนาระบบงานคอมพิวเตอร์ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ

2.4 อัตรากำลังเจ้าหน้าที่

1. แผนกบริหารงานทั่วไป	63	อัตรา
2. แผนกประชาสัมพันธ์	20	อัตรา
3. แผนกเจาะเก็บโลหิต	63	อัตรา
4. แผนกทะเบียนและสถิติ	27	อัตรา
5. สำนักงานผู้อำนวยการ	11	อัตรา
6. แผนกห้องปฏิบัติการร่วมกับองค์การอนามัยโลก	19	อัตรา
7. แผนกพลาสมาและแปรรูปโลหิต	31	อัตรา
8. แผนกเตรียมน้ำยาแอนติซีรัม	17	อัตรา
9. แผนกเตรียมเครื่องมือและน้ำยา เอ.ซี.ดี	45	อัตรา
10. แผนกห้องปฏิบัติการปกติ	19	อัตรา
11. ที่ปรึกษา	2	อัตรา